08/10/2022

Τα θραύσματα της προσφυγικής μνήμης στην Κέρκυρα

/ Ιστορία - Εθνικά Θέματα

Με ιστορίες καταστροφής αντί για παραμύθια μεγάλωσε στην **Κέρκυρα** μια απόγονος (τρίτης γενιάς) προσφύγων που έφυγαν από τη Μπάφρα και έφτασαν στο νησί του Ιονίου μετά τη **Μικρασιατική Καταστροφή.**

Στις μνήμες της κυρίας Ορφανίδου, που σχετίζονται με την προσφυγική της καταγωγή -ο παππούς της καταγόταν από την Κωνσταντινούπολη και ήταν αρχοντάνθρωπος, όπως λέει- ανήκουν οι ιστορίες και τα τραγούδια που έλεγαν οι μεγαλύτεροι στους μικρότερους. Ως παιδί δεν θυμάται να ακούει παραμύθια αλλά ...ιστορίες της καταστροφής, που και οι ίδιοι οι απόγονοι επιχειρούν ως χρέος να μεταφέρουν στις νεότερες γενιές, με σκοπό να διασώσουν την ιστορία της οικογένειάς τους.

Η παραπάνω μαρτυρία συμπεριλαμβάνεται, μεταξύ άλλων, στα αποτελέσματα ερευνητικού προγράμματος της **«Αναγνωστικής Εταιρείας Κερκύρας»**, που φέρει τον τίτλο **«Από την Ιωνία στο Ιόνιο, πρόσφυγες στην Κέρκυρα μετά την Μικρασιατική Καταστροφή»**, αλλά και στην ομότιτλη ψηφιακή έκθεση, που τελεί υπό την αιγίδα του Υπουργείου Πολιτισμού και αναρτήθηκε πριν από λίγες

μέρες.

Στο πλαίσιο του προγράμματος αυτού, που παρουσιάστηκε στο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο, με θέμα **«Η επόμενη μέρα από την Καταστροφή»,** στην Καλαμαριά της Θεσσαλονίκης, αναζητήθηκαν και μελετήθηκαν τα θραύσματα της προσφυγικής μνήμης στη σημερινή κερκυραϊκή κοινωνία.

Όπως ανέφερε ο διδάκτωρ Νεότερης Ελληνικής Ιστορίας στο Ιόνιο Πανεπιστήμιο, **Ευστάθιος Πουλιάσης**, «η συγκρότηση της προσφυγικής μνήμης στο νησί σταδιακά επηρεάστηκε από τις προσδοκίες που είχαν οι πρόσφυγες για το μέλλον τους στη νέα πατρίδα και κληροδοτήθηκε στους απογόνους ως χρέος». Σε αυτό το πλαίσιο, άλλωστε, μελετήθηκε πώς οι απόγονοι δεύτερης και τρίτης γενιάς αισθάνονται σε σχέση με την καταγωγή τους και πώς διαφοροποιούνται σε σχέση και με άλλους που ζουν σε περιοχή με έντονο το προσφυγικό στοιχείο.

Επηρεασμένοι από την νοοτροπία των προσφύγων προγόνων

Ο κ. Πουλιάσης τόνισε ότι όλοι σχεδόν οι απόγονοι επισημαίνουν στις αναφορές τους πως έχουν επηρεαστεί από τη διαφορετική νοοτροπία των προσφύγων προγόνων τους. Απόγονος τέταρτης γενιάς, που ζει μόνιμα στην Κέρκυρα, μιλώντας για την κόρη της, σημειώνει: *«και ας είναι πέμπτη γενιά, της τονίζω κάποια πράγματα και της λέω πως πρέπει να είναι περήφανη. Εγώ νομίζω ότι όλα ξεκινάνε από την οικογένεια. Απόδειξη τώρα τελευταία -είναι στη Γ' λυκείου η κόρη μου και κάνουν την ιστορία για τη Μικρασιατική Καταστροφή- συζητούσαμε πάλι για τους πρόσφυγες και για τη ζωή τους εδώ».*

Στις αναμνήσεις των απογόνων συγκαταλέγονται ακόμη τραγούδια και φαγητά, μυρωδιές και ήχοι που παραμένουν ανεξίτηλα στη μνήμη τους. Ενδεικτικό της προσπάθεια διάσωσης της παράδοσης είναι η εκμάθηση του τρόπου παρασκευής παραδοσιακών φαγητών στις νεότερες γενιές. Τα οικογενειακά κειμήλια, επίσης, διατηρούν την προσφυγική μνήμη των οικογενειών όπως συμβαίνει, για παράδειγμα, στην περίπτωση ενός χαλιού που είχε παραγγείλει η γιαγιά του κ. Καγκουρίδη στο Τσανάκαλε. Με αυτό το χαλί τύλιξε τον γιο της στο ταξίδι του προς στην Ελλάδα και το ίδιο χαλί βρίσκεται σήμερα στην Κέρκυρα και πάνω του παίζει ο τέταρτης γενιάς πλέον μικρός εγγονός του κ. Καγκουρίδη.

Ιδιαίτερη θέση στην προσφυγική μνήμη στην Κέρκυρα έχει και το κενοτάφιο του Αγίου Αρσενίου του Καππαδόκη, ο οποίος, όπως ανέφερε ο κ. Πουλιάσης, συνόδευσε μετά την υποχρεωτική ανταλλαγή των πληθυσμών τους Φαρασιώτες στην Κέρκυρα. Στο νησί αυτό εκοιμήθη και ετάφη στα τέλη του 1924, ενώ το 1927 ο μετέπειτα Άγιος της ελλαδικής Εκκλησίας, ο μοναχός Παΐσιος, ο

οποίος βρέφος ακόμη πέρασε με την οικογένειά του και τους υπόλοιπους Φαρασιώτες από το νησί, πραγματοποίησε την ανακομιδή των οστών του Αγίου Αρσενίου.

Η Κέρκυρα, ένα από τα κυριότερα κέντρα προσωρινής εγκατάστασης των προσφύγων της Μικρασιατικής Καταστροφής

Η Κέρκυρα, αν και βρίσκεται στο αντίθετο άκρο της ελληνικής επικράτειας, αναδείχτηκε από τον Δεκέμβριο του 1922 ως ένα από τα κυριότερα κέντρα προσωρινής εγκατάστασης των προσφύγων της **Μικρασιατικής Καταστροφής**. Το νησί δεν πληρούσε τις προδιαγραφές για την υποδοχή τόσων χιλιάδων ανθρώπων, διέθετε όμως λιμάνι, στρατώνες και άλλα βοηθητικά κτίρια στο παλιό φρούριο για την προσωρινή στέγαση των προσφύγων και δύο μικρές νησίδες, το Βίδο και το Λαζαρέτο, που μπορούσαν να λειτουργήσουν ως λοιμοκαθαρτήρια. Από το 1922 ως το 1924, στην Κέρκυρα κατέφτασαν περίπου 30.000 πρόσφυγες από **Μικρά Ασία, Πόντο και Θράκη,** ωστόσο ως νησί είχε περιορισμένες δυνατότητες για τη μόνιμη αποκατάστασή τους, με συνέπεια μόνο χίλια άτομα να εγκατασταθούν μόνιμα.

«Η προσφυγική μνήμη των απογόνων στην Κέρκυρα ως κάποιο βαθμό παραμένει ισχυρή, παρά τις όποιες διαφοροποιήσεις εντοπίζονται σε σχέση με άλλους απογόνους που μεγάλωσαν σε αμιγώς προσφυγικές περιοχές. Ο μικρός αριθμός αυτών, σε συνδυασμό με την απουσία πολιτιστικών συλλόγων και άλλων δράσεων, επηρεάζει την ευρύτερη διάχυσή της στην τοπική κοινωνία. Τα εναπομείναντα προσφυγικά σπίτια, τα ταφικά μνημεία και άλλα τοπόσημα παραμένουν εκεί για τον ερευνητή που θα κληθεί να τα αναζητήσει ή για την πολιτεία σε περίπτωση που θελήσει να τα αναδείξει», πρόσθεσε ο κ. Πουλιάσης.

Πηγή: ΑΠΕ/ΜΠΕ – Π. Γιούλτση